

els animals i les persones, mot comú amb oc. ant. *ucar* i fr. antiq. i dial. *buchier* 'escriadassar', 'fer cridar per a un judici o per complir un precepte': probablement d'origen onomatopèic si bé ja molt antic, i amb algunes afinitats en llengües germàniques i altres d'Europa, però més aviat sembla ser formació paral·lela en totes elles que no pas creada en germànic i transmesa des d'aquest. □ I.^a doc.: finals del S. XIII.

Ja en la *Crònica* de Jaume I (fets de 1237): «Tornam-nos-en al Pug pel camí de Murvedre --- e al passar que-n faïem, exien bé ·m· sarraïns a la costa de Murvedre, e cinc hòmens a caval, e cridaven e *aiucaven*, mas no-s gosaven acostar a nós; e, ab la voluntat de Déu, passam, e anam-nos-en al Pug» (§ 221, ed. Casac. iv, 68); «viren la muntanya de Panissàs, que parteix Catalunya e Rosselló, hagueren gran goig e maten grans crits e *aiucaren* axí com si ja haguéssan conquesta tota la terra (NCL. iv, 114.10; molt corromput en els altres mss.; com si aquest ús ja no fos gaire conegut quan es copiaren, en el S. xv).

El trobem després en Ramon Llull en el sentit d'«esquivar un animal escriadassant-lo amb clams d'amenança»: «en la cort --- un ca estrany --- viu que·l rey e·ls cavallers l'*aiucaren*, e los cans d'aquella cort tots lo morderen e·l gitaren del palau», Llull (*Cont.*, 108). De la veu bestial proferida per gent incivil: «Yo --- / prou envellit / --- mas ansiós / d'aquests pubils, / jóvens gentils, / e d'alguns vells, / que com ocells / passen chillant / e sibillant / com les cigales, / corbs e cucales: / van *abucant* / --- dels lops fent cant, / sonant ses trobes / ---», JRoig (*Spill*, v. 193), i el substantiu: «ella·s levava / e·s perfumava / --- sovint anava / de nit al nou / bany d'En Çanou, / --- / al despullar, / véreu ballar / en bells tapits, / --- *abuchs*, salts, crits / ab ses vehines ---», v. 2658. Ço que Chabàs comenta «palabra aún en uso en Valencia, como sinónima del cat. *udolar*, o sea ahuecar la voz, poniendo las manos junto a la boca para formar bocina; así aplauden los labradores en sus serenatas, de esta manera rechiflan, y hacen también lo que llaman el *cudoleto*, que consiste en publicar a gritos y con esta voz las faltas de cualquiera moza; para lo cual se esconden separadamente dos personas en diferentes casas, y desde allí llaman la atención con estos gritos y escándalo» (p. 282); «gent d'*abuch*: campana de fusta» en els *Adages* de CRos, a. 1736 (p. 57).

L'accepció 'perseguir algú escriadassant-lo per molestar-lo o esportuguir-lo' la tenim en la *Questa* de Reixac: «lo escridaren e lo van *abucant* e blastomant la hora q'íl fo nat» (p. 192); «per guardar los troters de baralla et de castigar-los que no criden ne *aiiquen* ne fassen brogit», doc. de c. 1280 (Ca. Candi, *Misc-HiCat.* II, 313); «que neguna persona no gos *abucar* ne ferir ne tirar peres a negun jueu ne juía», doc. de 1321 (*BABL* vi, 98).

En el llenguatge dels escriptors de la Renaixença mostra més vitalitat el substantiu que el verb; el veiem ja en l'*Atlàntida*: «y en *aiuchs* horrorosos y gemegó esclatava / com pobra agonitzanta en sos dar-

cers badalls»; i en un escriptor tan independent com Coromines: «quan la voluntat indòmita d'En Tomàs de Bajalta acabava de llevar-la del fang amb l'impetu de la seva filantropia, heus aquí que els desigs lúbrics dels vells l'hagin de percaçar, que la canilla famolenca que segueix amb els *abuchs* el mal caçador de la llegenda» (*Pigmalió*, cap. 12, p. 173).

Tanmateix són bastantes les comarques i les àrees socials i semàntiques on el verb continua essent ben corrent: maestr. «*aucar*: fer *aucada*; *aucada*: ovació, ordinàriament de burla» (Ga. Girona); «per què plorar tant i *aykár* tant?», a Castell de Guadalest (1963); a Ager «*abucar*: afrontar, esbrincar, tirar en cara alguna cosa» (Porcioles, *Notes folk.*, p. 33); «perquè jo, amb tota pressa / lo he *haucat*: / y lo llop se n'és anat», *Relació de la Vida del Pastor* (del ross. Pere Vidal, 1888, p. 19). Passa sobretot per mot típic d'Eivissa: «*ucà*: gritar de modo especial del país, como de Asturias» (PzCabrerero); Castelló usa *uc* en les seves *Rond. Eivissenques* (p. 63) i en *Ibiza y Form.* (p. 111) el descriu «el *uc* es un grito peculiar de los jóvenes campesinos: algo así como un grito de guerra, cuya gutural pronunciación es imposible transcribir con exactitud: a tu... i ha ha ha ha hai! suena en los oídos por las noches en la campiña; es, a veces, un alarido solitario y bravío; otras, es como una llamada; a mi mateix m'explicaven a St. Miquel de Balansat que *uká* és «fer un *úk*», i que això és «un crit per cridar algú» (1963). Ara bé fóra erroni de creure que això està extingit en el centre del Principat, car jo mateix ho he sentit fer en dues ocasions a Riells de Montseny (1964) a pagesos joves per la muntanya, i m'explicava Mn. Pere Ribot que *aiukan* les criatures i xicots quan es criden per la muntanya amb aquell crit característic.

En deriva un subst. f.: «L'age *menaçat* --- per fer *auca* e despit al dit Johan», Cervera, 1424 (*BABL* xvii, 70). Sembla que vol dir 'empait a crits' en MVayreda «posar en peu de guerra tot el país, pendre totes les collades y engegar *abuques* que, com gosos, rastregessin totes les balmes, vores i coves de la comarca» (*La Punyalada* XIII, 213). «*Auca*: òliba» a Sopeira (*CoLICat.*, 423).

En llengua d'Oc el mot era molt antic: ja el trobem en el *Boeci*, del S. XI: «non à aver ni amic ni parent, / e donc apella la mort ta dolzament, / cride e *ucha*: 'morz, a mé quar no vés?», v. 130 (text que usa la grafia *cha* amb el valor fonètic de *ka*); sembla que figura, almenys com a variant, el substantiu *uchador* en el sentit de 'nunci, crida' en una cançó d'Eble (1200 o princ. S. XIII, Appel, *Cbr.*, 96.22); i efectivament aquest és el sentit amb què el trobo en la *Grande Charte de Saint Gaudens* (Comenge), de l'any 1203: «on faran *ucar* que benan lor ving», 'le feront publier à son de trompe' (p. 58); on seguia usant-se en deriv. en els Ss. XVI-XVII: «los consuls --- an acoustumat de crear un baylet sive *bugnuu* <lleg. *huqua*> per fer lo enquans», traduït «crieur» pel publicador de la *Gr. Charte Mondon*, d'un doc. de 1542 (p. 150) i «valets de ville --- faire tous inquants; et à cette